

Vigraha Vyāvarttanī

**Invalidarea obiecțiilor, sau
Textul care spulberă disputele**

compusă de Ārya Nāgārjuna

Călugări buddhiști tibetani care dezbat aspecte ale Dharmei;
dezbaterile sunt o parte importantă a antrenamentului lor.

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Prefață

Titlul în limba sanscrită al acestei lucrări a lui Ārya Nāgārjuna este *Vigraha Vyāvarttanī*.

Această operă care face parte din Colecția de Lucrări de Logică este împărțită în două secțiuni. În prima dintre ele, Ācārya Nāgārjuna enumeră câteva obiecții față de învățătura Căii de Mijloc (și a Dharmei în general), așa cum au fost formulate de diferite persoane, iar în cea de-a doua răspunde la ele și le demonstrează invaliditatea.

Acest text este excelent și pentru persoanele care încep să sondeze și să studieze natura adevărată a realității, deoarece răspunde la unele dintre cele mai răspândite întrebări (și dificultăți) în înțelegerea Vacuității.

Pentru a ușura înțelegerea, textul tradus a fost împărțit în capitole. Această împărțire nu este parte din textul original, ci este intervenția traducătorilor, pentru ca ideile să fie mai ușor de urmărit.

La sfârșitul textului puteți găsi un dicționar care cuprinde cel puțin o parte dintre termenii folosiți în acesta. Dacă aveți nevoie de un dicționar mai cuprinzător, îl puteți găsi în „Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii (Prajñāpāramitā Sutra) în 8.000 de versete” sau în „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Tot pentru a ușura înțelegerea acestor învățături profunde am adăugat note explicative și am realizat și un comentariu destul de cuprinzător. Bineînțeles, comentariul nu are profunzimea învățăturilor, însă vă poate ajuta în lămurirea unor noțiuni, și conține și informații suplimentare despre Dharma în general.

Pe aceeași pagină web puteți găsi atât versiunea fără comentariu cât și cea cu comentariu. Vă recomand ca mai întâi să citiți de câteva ori versiunea fără comentariu, pentru a vă construi propria înțelegere directă a textului, și abia apoi să citiți comentariile, dacă doriți clarificări suplimentare care v-ar putea ajuta la aprofundarea înțelegerii lucrării.

Textul

1. Argumentele adversarilor¹

Vacuitatea [1-4, cu răspuns în 21-29]

1. Dacă niciun fenomen, nicăieri, nu posedă existență inerentă (sau esență), atunci afirmația ta, fără existență inerentă, nu poate anula (sau înlătura) existența inerentă.

2. Însă dacă afirmația ta posedă existență inerentă (dacă are esență), atunci îți infirmi poziția inițială [n.t. cum că nicio dharma nu posedă existență inerentă]. Explică-ți problema de logică.

3. Iar dacă vei pretinde că poziția ta seamănă cu „Nu scoate niciun sunet!”, aceasta nu ar fi corect, pentru că în acel caz un sunet prezent duce la o absență viitoare a sunetului.

Adversar: Dacă vei pretinde că ar fi ca în situația în care cineva care spune „nu scoate niciun sunet” scoate de fapt sunete pentru a preveni apariția altor sunete din partea celeilalte persoane, ai greși, pentru că tu nu poți să previi esența fenomenelor cu ajutorul unei afirmații cu esență așa cum se previne un sunet viitor cu ajutorul unui sunet prezent având aceeași natură.

4. Dacă pretinzi o negare a negării, greșești din nou.

Epistemologie [5-6, cu răspuns în 30-51]

5. Dacă negi obiectele după ce le-ai constatat prin percepție, atunci percepția prin care ai perceput obiectele nu există [n.t. deoarece s-ar baza pe ceva inexistent, pe acele obiecte negate].

¹ În prima parte a textului, Ārya Nāgārjuna enumeră câteva puncte de vedere greșite și demonstrațiile lor succinte, exprimate ca și cum un interlocutor i s-ar adresa lui, ca și cum l-ar acuza că greșește atunci când vorbește despre subiectele de mai jos, mai ales despre absența existenței inerente a fenomenelor, despre vacuitatea lor.

6. Când negi percepția directă, negi inferența, Sutarele, analogia și exemplul.

Lucrurile bune în mod intrinsec [7-8, cu răspuns în 52-56]

7. Cei care cunosc Dharma¹ știu că dharmele² posedă existență inerentă – la fel și inferența, Sutra, analogia și exemplul.

Sau, adversar: cei care știu adevărul știu că fenomenele favorabile au o esență (sau substanță) favorabilă, și aceasta este valabilă și pentru alte lucruri.

8. Eliberarea există inerent în dharmele care eliberează, și non-eliberarea există [inerent] în dharmele care sunt non-eliberatoare.

Sau: fenomenele de eliberare au esența fenomenelor de eliberare. Același lucru este valabil pentru fenomenele conexe stării de a fi a lucrurilor, și pentru cele care nu sunt fenomene de eliberare.

Nume fără obiecte [9, cu răspuns în 57-59]

9. Fără existența inerentă a dharmelor, ele nu ar putea poseda nici non-existență. Numele nu poate exista fără o referință existentă.

Sau, adversar: Dacă nu ar exista esență, nu ar exista nici măcar ideea „lipsa de esență a lucrurilor”, pentru că nu există nume fără a se referi la ceva [real].

Ignorând posibilitatea simplei imaginări, adversarul spune că dacă nu ar exista dharme în realitate, atunci numele lor nu ar putea să se bazeze pe nimic, și nu ar exista deloc. De asemenea, conform lui, fără existență reală nu ar putea fi definită nici non-existența.

¹ Cuvântul „Dharma” scris cu D mare desemnează Învățătura lui Buddha, sau Aseitatea în sensul stării de fapt adevărate. Vezi dicționarul.

² Cuvântul „dharma” scris cu d mic desemnează orice entitate, ființă, obiect, fenomen, etc. Vezi dicționarul.

Esențe extrinseci [10, cu răspuns în 60]

10. Dacă afirmi existența inerentă, dar nu și existența inerentă a dharmelor, trebuie să explici existența inerentă fără dharme.

Negație și existență [11-12, cu răspuns în 61-64]

11. [n.t. Pentru a nega,] este necesar să negi un fenomen care există, ca în „Nu există niciun vas în această casă.” [n.t. La fel,] pentru a nega existența inerentă, trebuie să negi un fenomen care există inerent [n.t. așadar, existența inerentă există, altfel nu ai putea-o nega].

12. Fără existență inerentă, ce existență negi? Nu există nicio necesitate în a nega existența fenomenelor care nu există.

Sau, adversar: Dacă această esență nu există, ce este negat prin afirmația ta? Negația non-existenței se [n.t. poate] face fără a folosi cuvinte.

Analogia cu mirajul [13-16, cu răspuns în 65-67]

13. Din confuzie, copiii (sau ignoranții) văd apă într-un miraj¹ în care apa nu există, iar tu negi în mod similar fenomenele non-existente.

14. Trebuie să susții [n.t. existența reală pentru] (1) obiectul înțelegerii sau percepției, (2) conștiința înțelegerii (sau percepția), și (3) pe cel care înțelege (sau percepătorul); (4) obiectul negării, (5) conștiința negării, și (6) pe cel care neagă – [n.t. în total] sunt șase fenomene existente inerent.

15. Dacă primele trei nu există [n.t. în realitate], cum pot exista celelalte trei [n.t. care sunt opusurile, negarea primelor trei]?

16. Dacă ultimele trei nu există, [n.t. prin negarea negării] demonstrezi existența și existența inerentă a tuturor fenomenelor.

¹ Unele persoane văd un miraj la orizont și cred că văd apă, așa cum se vede vara pe nisipul sau pe asfaltul fierbinte din cauza refracției luminii în straturile de aer cu temperaturi diferite din apropierea solului. Acesta este un exemplu frecvent folosit în Dharma și în lucrările lui Ārya Nāgārjuna.

Vacuitate și judecăți [17-19, cu răspuns în 68]

17. Fără existență inerentă, nu ai baze pentru cunoaștere. Și fără baze, nu exprimi nimic.

Sau, adversar: Motivația ta nu are bază. Pentru că nu există esență, din ce apare judecata ta? Și mai mult, nimic nu este stabilit fără o motivație.

18. Poate că negi existența inerentă, fără baze [n.t. pentru această negare]. De aceea demonstrez [n.t. și eu] existența inerentă, fără baze [n.t. pentru această afirmare].

Sau, adversar: Dacă negarea esenței este, pentru tine, stabilită fără motiv sau fundament, atunci pentru mine existența esenței este stabilită tot fără motiv sau fundament.

19. Sau poate pretinzi că existența reală a bazelor nu are existență inerentă. Totuși, niciun fenomen nu există fără natura sa.

Negația și motivele temporale [20, cu răspuns în 69]

20. Și nici nu poți preceda obiectul negării cu conștiința negării. Nu poți manifesta conștiința negării fie mai târziu, fie simultan. De aceea [n.t. deoarece conștiința negării nu poate fi anterioară, simultană sau ulterioară obiectului negării], existența inerentă posedă realitate.

Sau, adversar: dacă negația este înainte de obiect, atunci negarea nu mai reușește. Dacă negația este simultană sau ulterioară, nici atunci negarea nu mai reușește. Așadar esența există [n.t. pentru că nu o poți nega nicicum].

II. Răspunsurile lui Ārya Nāgārjuna¹

Vacuitatea [răspuns la 1-4]

21. Nicio abordare nu se poate adresa tuturor cauzelor și condițiilor, luate fiecare separat. Aceasta demonstrează lipsa existenței inerente în fenomene și, în consecință, Vacuitatea.

Sau: dacă discursul meu nu este în combinația de cauze și condiții [n.t. despre care consideri că l-au generat], și de asemenea nici distinct de ele, nu cumva în acest fel este stabilită Vacuitatea, datorită absenței esenței în dharme?

22. Vacuitatea este echivalentă cu faptul că dharmele au o natură dependentă. Dharmele cu natură dependentă nu au existență inerentă.

Sau: existența dependentă este numită Vacuitate, pentru că ceea ce există dependent nu are nicio esență.

23. O fantomă făcută să apară poate bloca ceea ce o altă fantomă ar putea face să apară.

Sau: Să zicem că un om iluzoriu (1) ar împiedica acțiunile unui alt om iluzoriu (2) creat chiar de el însuși (de 1) prin puterile sale magice (ale lui 1). Negația este tocmai așa.

Poate fi vorba despre două fantome sau două iluzii magice cauzate de același magician. În oricare caz, ceva iluzoriu poate bloca altceva iluzoriu, și la fel este și cu negația „fenomenele nu au existență inerentă”: afirmația poate nega ceva imaginat, nu este necesar ca acestea să aibă o esență reală pentru ca negația să funcționeze.

24. Nu susțin existența inerentă, deci nu ai respins nicio afirmație [n.t. făcută de mine]. Nu are loc nicio inconsistență, deci nu trebuie să explic baze.

¹ În partea a doua a textului, Ārya Nāgārjuna abordează fiecare viziune greșită din prima parte, și o demonstrează prin argumente ca fiind invalidă, exprimându-se ca și cum s-ar adresa unui interlocutor care i-a vorbit ca în primele 20 de versete.

Sau: [Conform logicii tale] acest discurs nu are esență, nu există inerent, și de aceea nu se distruge niciun punct de vedere de-al meu.

Ārya Nāgārjuna spune că nu a afirmat, nu afirmă și nu va afirma că ceva, orice, ar exista inerent, deci adversarul nu a respins nicio afirmație de-a sa.

25. Exemplul tău cu „Nu scoate niciun sunet!” nu are nicio relevanță. Împiedici sunetul cu sunetul, spre deosebire de negarea mea a existenței inerente [n.t. care negare nu are existență inerentă].

Prin a spune „Nu scoate niciun sunet!”, adversarul împiedică apariția unui sunet viitor cu sunetul acestei solicitări, însă Ārya Nāgārjuna nu neagă existența inerentă folosind existența inerentă, ci neagă imaginarea existenței inerente, care este pur iluzorie.

26. Când un fenomen căruia îi lipsește existența inerentă previne [n.t. apariția unui] alt fenomen care nu are existență inerentă, [n.t. tu susții că de fapt] existența inerentă încetează. [Însă tocmai] ai demonstrat lipsa existenței inerente [n.t. deoarece existența inerentă nu ar putea înceta].

În particular, dacă sunetul solicitării „nu scoate niciun sunet” poate preveni apariția unui sunet viitor, adversarul tocmai a demonstrat că sunetul nu are existență inerentă. Dacă ar avea existență inerentă, nimic nu l-ar putea influența, fiind independent, și în particular nici nimic nu l-ar putea opri.

27. Similar, o fantomă poate distruge înțelegerea greșită a realității unei fantome-femei.

O fantomă poate lămurii pe cineva că ceea ce acea persoană vede drept o femeie umană nu este de fapt o femeie ci o fantomă, și prin asta poate să îi oprească înțelegerea greșită în ceea ce privește acest fapt. Aceasta demonstrează lipsa existenței inerente a percepției unei femei (pentru că dacă percepția ar exista inerent, ea nu ar putea fi modificată prin aflarea unei informații cum ar fi „aceea nu este o femeie ci o fantomă”, chiar de la o fantomă), și a unei fantome-femei ca bază pentru percepție (iarăși, pentru că atunci atunci nimic nu ar putea împiedica sau modifica percepția).

28. Bazele constau în ceea ce este demonstrat, din moment ce sunetul nu are o realitate adevărată. Totuși, atunci când vorbim, acceptăm lumea convențională.

„Bazele” presupunerii existenței dharmelor sunt tot vacuitate, nu sunt baze în adevăratul sens al cuvântului. Din moment ce sunetul nu are o realitate adevărată, el nu poate fi folosit ca bază în demonstrația că oprirea sunetului de către alt sunet ar necesita ca el să aibă o esență, o natură proprie.

29. Dacă aș lansa o ipoteză, ar putea să apară o eroare de logică. Însă eu nu propun nicio ipoteză, și de aceea sunt lipsit de greșeală.

Ārya Nāgārjuna nu propune nicio ipoteză nu de teama de a nu fi combătut sau de a fi înfrânt într-o dezbateră, ci pentru că dharmele (deci și noțiunile) sunt complet imaginare, și de aceea nici nu există vreo ipoteză de lansat sau de demonstrat – orice ipoteză este pur imaginară și invalidă, este doar cauzată de ignoranță, care lipsește la Ārya Nāgārjuna, și în general la Ārya Bodhisattvași și desigur la Buddhași.

Epistemologie [răspuns la 5-6]

30. Tu afirmi sau negi fenomenele (dharmele) sesizate (sau cunoscute) prin percepție directă. Eu susțin non-perceperea non-existentelor.

Sau: Dacă aș fi perceput ceva cu ajutorul percepției, aș afirma sau aș nega, însă așa ceva nu există.

Inutilitatea lansării unei ipoteze și invaliditatea oricărei percepții sunt cazuri particulare ale ideii din acest verset. Dharmele nu există cu adevărat, în realitate nu există nicio dharma, și bineînțeles nici percepător și nici percepție, toate acestea sunt dependente reciproc, apărute dependent, Vacuitate, nu sunt produceri, apariții. Ārya Nāgārjuna spune că nu există nici fenomene, și de aceea nici perceperea lor.

31. Poate că există o sursă (sau bază) de cunoaștere pentru fiecare obiect pe care îl demonstrezi [n.t. ca existent]. Explică dovada pentru aceste surse (sau baze).

Sau: dacă tu stabilești existența unor obiecte sau fenomene oarecare cu ajutorul unor instrumente de cunoaștere, explică atunci cum sunt demonstrate ca fiind valide aceste instrumente de cunoaștere, pentru ca validitatea lor să implice validitatea acelor obiecte sau fenomene.

32. Poate că *alte* surse de cunoaștere demonstrează sursele cunoașterii tale. Construiești o regresie infinită care [n.t. în plus] demonstrează și lipsa de început, de mijloc și de sfârșit.

A încerca această demonstrație (surse certificate de alte surse) duce la o buclă infinită, deoarece instrumentele de cunoaștere sunt tot niște obiecte oarecare, care trebuie validate de altceva, de alte instrumente de cunoaștere, care trebuiesc validate de altceva, și tot așa, la infinit. Așadar, teoria conform căreia obiectele sunt validate ca fiind reale, existente cu adevărat, ca având esență, de către instrumentele de cunoaștere, este de fapt invalidă.

Nu putem stabili prin această teorie un început al validării, un mijloc al ei, și o finalizare a validării, care să aibă drept efect construcția unei validări valide, și care la rândul ei să valideze *altceva*. În plus, prin regresia infinită se demonstrează că nu există în general început, mijloc și sfârșit.

33. Poate că susții că aceste obiecte pot fi demonstrate fără surse de cunoaștere. Atunci îți infirmi propriul argument, și trebuie să explici inconsistența logică dintre aceasta și celelalte afirmații ale tale.

Dacă obiectele pot fi demonstrate ca fiind reale fără ajutorul unor surse sau instrumente de cunoaștere, atunci toată această teorie nu mai are nicio consistență.

În acest punct al dezbaterii, pentru a se susține teoria eronată a validării fără instrumente de cunoaștere, se poate spune „așa cum focul se luminează pe sine însuși fără niciun alt ajutor exterior, așa și obiectele se relevă de la sine însele, fără să fie necesar niciun alt factor exterior, cum ar fi un instrument de cunoaștere”.

34. Nu rezolvi nimic spunând „focul se luminează pe sine însuși”. Un vas de lut, pe întuneric, nu este vizibil de la sine.

Vasul de lut nu se face cunoscut de la sine, el este vizibil doar dacă este luminat de o sursă de lumină vizibilă. Așadar, obiectele nu se fac cunoscute de la sine, iar focul pare o excepție care va fi demontată în cele ce urmează.

35. Susții că focul se luminează pe sine, și de aceea [n.t. luminează] și în afara sa.

36. Dacă focul se luminează pe sine și [n.t. luminează] în afara sa, atunci întunericul se întunecă pe sine și [n.t. întunecă și] în afara sa, [n.t. ascunzând totul, inclusiv pe sine însuși].

37. În lumina unui foc nu există întuneric. Un foc ce luminează în afara sa nu produce lumină, din moment ce lumina sfârșește întunericul.

Sau: Nu există întuneric în interiorul luminii focului. Din moment ce lumina este distrugerea întunericului, și nu ceva existent independent, fără să depindă de altceva, atunci cum se poate spune că focul luminează?

38. Să nu susții că producerea focului este cea care luminează. Producerea focului nu atinge întunericul [n.t. pentru a-l împinge mai încolo sau pentru a-l distruge].

39. Dacă lumina focului ar distruge întunericul fără să îl atingă, atunci lumina de aici [n.t. ar trebui să] distrugă întunericul de peste tot.

Dacă lumina focului nu are nevoie de contact cu întunericul pentru a-l distruge, atunci o singură sursă de lumină ar lumina întreaga Existență (sau întregul Univers), pentru că absolut nimic nu ar opri-o să o facă.

De fapt, așa cum știm și din punct de vedere științific, „lumina” nu este ceva existent de la sine, ci este o emisie electromagnetică frecventă, în particular de fotoni, din care o mică parte sunt în spectrul vizibil ochiului uman, și care în dependență de mai mulți factori, printre care și de receptorii din ochi, duc la apariția senzației de lumină sau de luminozitate. „Focul nu se luminează pe el însuși” este acum demonstrabil și cu argumente de tip științific.

Atunci când aprindem un bec, acesta nu „crează lumină”, ci o emisie relativ uniformă de fotoni duce la senzația de „lumină”, adică fotonii emiși de bec reflectați în obiecte duc la această senzație. Atunci când oprim sursa, „lumina” nu mai durează decât extrem de puțin, până când ultimul foton emis de sursa de lumină este absorbit sau reflectat în altă parte decât spre ochi. La fel este și cu „lumina” emisă de Soare, bineînțeles.

40. Dacă propria lor putere demonstrează sursele cunoașterii tale, tu le demonstrezi doar pentru ele însele, fără nicio legătură cu altceva, și de aceea nu le demonstrezi [n.t. de fapt].

Dacă sursele, mijloacele sau instrumentele cunoașterii tale sunt demonstrate prin ele însele, independent de orice altceva, ele nu pot valida nimic la rândul

lor, tocmai datorită independenței de orice altceva, pentru că ele nu interacționează cu nimic, așadar nici cu obiecte ale cunoașterii.

41. Sursele de cunoaștere pe care le demonstrezi fără nicio relație cu obiectele cognoscibile de demonstrat, nu demonstrează nimic.

Dacă sursele sau instrumentele de cunoaștere nu au nicio relație cu obiectele de cunoscut, atunci ele nici nu pot demonstra nimic, dat fiind că lipsește orice relație cu acele obiecte, relație prin care s-ar putea demonstra ceva. Dacă sursele de cunoaștere se validează numai pe ele însele, nici măcar nu pot fi numite „surse de cunoaștere” deoarece nu contribuie la nicio cunoaștere.

42. Poate că susții că ai demonstrat deja relația [n.t. dintre sursele cunoașterii și obiectele cunoașterii]. Prin aceasta, tu demonstrezi ceea ce susții că ai demonstrat deja, nelegat de nimic din afara demonstrației tale.

43. Poate că demonstrezi sursele [n.t. de cunoaștere] în relație cu obiectele demonstrației, [n.t. dar] în fiecare caz în parte. Așadar, tu demonstrezi că obiectul cunoașterii nu are nicio relație cu sursele cunoașterii.

Dacă relația dintre obiectele cunoașterii și sursele (sau bazele) cunoașterii se demonstrează cumva separat pentru fiecare din infinitatea de cazuri posibile, atunci de fapt nu există nicio relație generală între bazele cunoașterii și obiectele cunoașterii. De aceea, sursele cunoașterii nu pot demonstra obiectele cunoașterii.

44. Din moment ce demonstrezi obiectul fără relație cu sursele, demonstrarea surselor nu are nicio utilitate.

În acest caz, care continuă versetul anterior, dacă în fiecare caz particular bazele cunoașterii ar demonstra validitatea obiectelor cunoașterii atunci, lipsind relația dintre sursele cunoașterii și obiectele cunoașterii, demonstrarea surselor cunoașterii ca fiind valide este inutilă, deoarece sursele cunoașterii nu au o relație cu obiectele cunoașterii.

45. Poate că tu demonstrezi sursele cunoașterii în dependență de obiectul demonstrației. Prin urmare, există o interschimbare între surse și obiect.

Prin această abordare, sursele cunoașterii ar deveni obiectul de demonstrat, și obiectul de demonstrat ar deveni sursa cunoașterii pentru sursele cunoașterii.

Adică, sursa cunoașterii surselor ca fiind valide ar fi chiar obiectele cunoașterii. Deci obiectele cunoașterii ar valida sursele cunoașterii, care ar valida iar obiectele cunoașterii, ceea ce este tot o regresie infinită.

46. Poate că tu demonstrezi sursele împreună (sau în același timp) cu obiectul. Dacă dovada obiectului apare simultan cu cea a sursei, nu o demonstrezi pe niciuna.

Sau: dacă demonstrezi validitatea instrumentelor sau surselor cunoașterii pe baza obiectelor cunoașterii și demonstrezi valabilitatea obiectelor cunoașterii pe baza validității instrumentelor sau surselor cunoașterii, de fapt nu o demonstrezi pe niciuna în mod valid.

În cazul simultaneității, niciuna dintre ele nu o demonstrează pe cealaltă, pentru că nu o precede.

47. Dacă demonstrezi obiectul demonstrației cu demonstrația sursei, cum dovedești tu ceva?

Sau: dacă obiectele cunoașterii sunt stabilite prin aceste instrumente ale cunoașterii, și instrumentele cunoașterii ar trebui să fie stabilite de obiectele cunoașterii, cum dovedești tu ceva?

48. Dacă demonstrezi sursele cu obiectul, sau invers, cum dovedești ceva?

Sau: dacă instrumentele cunoașterii sunt stabilite (determinate) chiar de obiectele cunoașterii, și obiectele cunoașterii sunt stabilite de instrumentele cunoașterii, cum dovedești tu ceva?

49. Un tată produce un fiu iar fiul, la naștere, produce tatăl. Cine produce pe cine?

Aici „producere” are sensul de apariție dependentă; așa cum a demonstrat Divinul Buddha și a repetat Ārya Nāgārjuna în majoritatea lucrărilor sale, nu există producere adevărată și nici „produse”, ci numai producere sau apariție condiționată, „produsele” fiind doar o identificare, o delimitare, o interpretare, o percepție bazată pe ignoranță.

Până când un bărbat nu are copii, el nu este un tată. Așadar nașterea copilului (fiul, în exemplu) îl caracterizează drept tată (sau „produce” tatăl). De asemenea, fiul este denumit astfel pentru că este fiul cuiva (exemplul se limitează la tată și

la fiu, el este desigur și fiul mamei). Dacă ar putea fi creată o ființă umană altfel decât cu ajutorul celor două celule de la părinți, acea ființă nu ar fi fiul sau fiica cuiva, nu ar fi fiu sau fiică, ar fi doar un bebeluș, un copil.

Așadar, caracteristica de „tată” apare în dependență de „fiu”, iar caracteristica de „fiu” apare în dependență de „tată”. Cele două noțiuni sunt reciproc dependente, și nu se validează una pe cealaltă.

50. Ambii posedă caracteristicile de tată și de fiu. Cine este cine?

De exemplu, și fiul poate avea la rândul său copii, și deci să fie tată la rândul lui, simultan cu tatăl său, care tată este și el fiul tatălui său (adică al bunicului fiului), și așa mai departe. Nu există o stare absolută de „tată” sau de „fiu”, și nici vreo ființă cu aceste caracteristici absolute. O ființă devine fiu sau fiică prin nașterea umană, și poate deveni părinte la rândul său, și mai poate poseda și ambele caracteristici simultan.

51. Nu poți stabili dovada surselor cunoașterii prin ele însele, prin surse dar una față de cealaltă, sau prin alte surse. Dovada nu există nici prin obiectul demonstrației, și nici prin absolut nimic.

Sau: Instrumentele cunoașterii nu sunt stabilite cu de la sine putere, nici nu sunt stabilite în dependență reciprocă, nici stabilite de alte instrumente ale cunoașterii, nici stabilite de obiecte ale cunoașterii, și nici stabilite fără nicio bază, fără nicio cauză.

Toate acestea au fost demonstrate mai sus. Așadar, „sursele cunoașterii” și „obiectele cunoașterii” sunt de fapt noțiuni invalide, și nu ceva real.

Lucrurile bune în mod intrinsec [răspuns la 7-8]

52. Poate că susții existența inerentă bună a dharmelor bune. Trebuie să afirmi această existență inerentă prin contrast [n.t. cu ceva].

Poți afirma că o dharma este bună doar prin contrast cu o alta care să fie rea, nu poți face nicio afirmație absolută, al cărei sens să nu depindă de ceva opus.

53. Dacă faci o legătură între existența inerentă bună și un alt obiect, atunci existența inerentă bună devine un obiect. Unde este existența inerentă?

Sau: dacă esența bună este produsă bazată pe condiții, cum ar putea această natură extrinsecă a lucrurilor bune să fie de fapt o esență?

Dacă pentru a demonstra existența inerentă a unei dharme bune te folosești de un obiect oarecare, automat acea existență inerentă depinde de el pentru a fi constatată, definită, validată, așadar nu mai este inerentă, independentă, ci invers, este dependentă, lipsită de o esență proprie care să nu depindă de nimic; acea existență inerentă nu este evidentă de la sine (ci sesizarea ei depinde de ceva), și nici acea dharma nu este evidentă de la sine, cum ar trebui să fie dacă ar avea existență inerentă.

54. Dacă existența inerentă a dharmelor bune nu depinde de nimic altceva, atunci nu există nici practică spirituală (și nici nevoie pentru ea).

Sau: Dacă esența lucrurilor bune nu a apărut în dependență de nimic, atunci nu ar fi necesară practica spirituală (cum ar fi cea pentru purificarea minții, pentru acumularea de virtuți și de merite, pentru Eliberare, pentru Trezire, etc).

55. În acest caz, nu avem nici viciu și nici virtute, nici activități practice, ci fenomene eterne, fără cauză, existente inerent.

Sau: Nu ar exista nici măcar convențiile lumești corecte și greșite. Toate ar fi permanente, cu esență, și pentru că ar fi permanente, ele ar fi fără nicio cauză.

56. Tu vezi în mod greșit dharmele ca fiind rele, sau eliberatoare, sau nedefinite, imaginând elemente monolitice, care de fapt sunt alcătuite din fenomene compuse.

Adversarul vede în mod greșit dharmele ca fiind de trei feluri: rele (sau neliberatoare), bune (sau eliberatoare), sau niciuna dintre acestea două feluri. Este doar o imaginare, deoarece nu există nimic monolitic, ci tot ceea ce este aparent este compus, așadar nu poate avea o singură „natură”, de rău, de bun, sau de neutru.

Numele fără obiecte [răspuns la 9]

57. Sigur că ai putea infirma atribuirea unui nume existent inerent unui fenomen existent inerent, însă noi nu afirmăm niciun nume.

Dacă numele sau obiectele referite de ele ar fi reale, sau dacă am afirma că ele sunt reale, atunci acest lucru ar putea fi contrazis, ar fi o bază pentru contrazicere, însă discipolii lui Buddha nu afirmă acest lucru. Dimpotrivă, atât obiectul care pare să existe cât și numele care pare să îl indice sunt ambele lipsite de orice esență, de orice realitate.

58. Dacă susții un nume care nu există inerent, îl legi de un fenomen care există inerent sau de unul care nu există inerent? În oricare caz, îți infirm poziția.

Sau: Numele „non-existent”, ce este, este ceva existent, sau ceva ne-existent? În ambele cazuri, ideea ta conține greșeli.

Dacă numele care nu există inerent îl legi de un obiect care nu există inerent (adică dacă denumește un obiect care nu există inerent) atunci acestea două sunt pură imaginație.

Dacă numele se referă la un obiect existent inerent, atunci acel obiect, nefiind dependent de nimic, nefiind în relație cu nimic, nu are nevoie de un nume, de o caracterizare. Dacă ar avea vreo proprietate intrinsecă, de exemplu un nume sau o caracterizare, acestea ar trebui să fie clar sesizabile de către orice ființă din Existență, deoarece ar fi independente de orice altceva.

59. Am prezentat și demonstrat deja vacuitatea fenomenelor. Așadar, tu porți o dispută în afara afirmațiilor mele.

Esențe extrinseci [răspuns la 10]

60. Dacă susții realitatea existenței inerente, dar nu și existența inerentă a dharmelor, dai naștere la întrebări. Totuși, eu nu am dat naștere la întrebări.

Sau: Dacă spui „Esența există, dar esența lucrurilor nu există, sau nu este o esență și pentru lucruri (adică ar exista o esență absolută, dincolo de orice, care nu există și în lucruri, nu le caracterizează, lucrurile nu o au) atunci întrebarea ta nu este o întrebare”.

Negație și existență [răspuns la 11-12]

61. Dacă negi ceva real, demonstrezi Vacuitatea și negi existența inerentă a fenomenelor.

Ārya Nāgārjuna spune că susține că lucrurile (sau dharmele) nu au nicio esență. Dacă cineva neagă această lipsă a esenței lucrurilor, și în același timp adversarul afirmă că nu se poate nega decât ceva real, existent, cu esență, atunci tocmai a afirmat că faptul că „lucrurile nu au esență” este o afirmație care are esență, și prin ea a negat această esență despre care susține că există. Așadar, tocmai a afirmat că lucrurile nu au esență.

62. Poate că negi Vacuitatea. Fără Vacuitate, eu nu neg nimic real, și tu îți infirmi propriile afirmații.

Sau: Dacă negi Vacuitatea, dacă afirmi că Vacuitatea nu există, nu abandonezi tu de fapt afirmația „negația se poate face doar asupra unui lucru existent”?

63. Ceva negat nu are existență, deci eu nu neg nimic [n.t de fapt]. Nu poți să susții că eu neg ceva.

Dacă se neagă un obiect, cum ar fi „cana”, această „non-cană” (sau absența căinii, sau altceva decât cana) nu există efectiv, fie pentru că e absentă, fie pentru că definiția „aceasta este orice, dar cană nu” se bazează pe noțiunea de cană, deci nu e independentă; „non-cana” este doar un concept, o afirmație care nu indică nimic real, existent în sine. „Absența căinii” nu este *ceva*.

Sau: Nu neg nimic, și nu există nimic de negat. Așadar, când afirmi „tu negi”, spui ceva ce eu nu fac.

Nu există nimic real, nimic adevărat, și deci nimic de negat. Și până și negarea este lipsită de esență, de existență.

64. Tu susții că eu demonstrez negarea, fără nicio bază. Totuși, eu nu pot nega un obiect non-existent.

Ārya Nāgārjuna (de fapt, învățătura lui Buddha despre realitatea adevărată) nu neagă nimic, deoarece nu există nimic adevărat. De asemenea, nici nu afirmă

negarea, deoarece afirmația negării nu este o afirmație, așa cum „prezența spațiului gol” nu este o prezență.

Sau: dacă spui că „negarea unui obiect ne-existent se împlinește fără vorbire”, îți spun că în cazul nostru vorbirea face cunoscut non-existentul, și nu îl invalidează.

Spre exemplu, dacă afirmăm „niciun lucru nu are esență”, aceasta *nu* face ca lucrurile să nu aibă esență, ci doar *face cunoscut* acest lucru.

Analogia cu mirajul [răspuns la 13-16]

65. În ceea ce privește afirmațiile tale despre miraj,

66. Poate că tu vezi un miraj existent inerent, fără nicio presupunere (sau noțiune) preliminară. O percepție cu presupuneri este vidă [n.t. pentru că nu este independentă, ci depinde de presupuneri].

Poate că cineva percepe în mod direct mirajul ca miraj, fără să știe dinainte ce este, fără să se bazeze pe nicio noțiune, și știe că este miraj fără chiar să știe cum se numește într-o anumită limbă, și fără să mai fi văzut vreodată unul sau să fi auzit cumva de unul. Dar dacă pentru înțelegerea sau interpretarea aceluși fenomen se folosesc alte idei și noțiuni, atunci automat acea percepție nu este absolută, ci dependentă, deci lipsită de natură reală, de esență.

Sau: Dacă percepția ar avea esență, dacă ar exista cu adevărat, ea nu ar fi apărută dependent. Dacă percepția este dependentă, nu cumva ea este chiar vacuitate?

Dacă percepția apare în dependentă de aparentul miraj, de condițiile sale, de organele de simț, etc., atunci acea percepție nu are nicio esență reală, este Vacuitate. Dacă percepția nu ar depinde de nimic, atunci orice ființă ar fi perceput mirajul dintotdeauna, pentru că percepția nu ar fi avut nevoie de nimic altceva pentru a avea loc, și nimic nu ar fi împiedicat-o.

67. Nu poți nega o percepție existentă inerent. Aplică asta [n.t. și celorlalte cinci, adică:] obiectului percepției, celui ce percepe, conștiinței negării, obiectului negării, și celui care neagă.

Nu poți nega o percepție existentă în mod inerent, și nici nu o poți ignora, acest lucru ar fi tehnic imposibil, fiind vorba despre Realitatea însăși. Dar dacă se poate nega, sau ignora, atunci nu e existentă inerent, cu adevărat, ci depinde de altceva pentru a exista sau pentru a avea loc.

Percepția existentă inerent a apei nu ar putea să fie oprită nici când se constată că nu e decât un miraj. La fel, dacă ar fi existent inerent, nici mirajul (obiectul percepției) nu ar putea să „dispară” atunci când ne apropiem de el.

Același raționament trebuie aplicat și pentru celelalte patru elemente rămase.

Sau: Dacă o percepție ar avea esență, dacă ar exista cu adevărat, ce ar face ca ea să înceteze [n.t. din moment ce e independentă, din moment ce nu depinde de nimic pentru a exista]?

Dacă în miraj ar exista percepția apei, și această percepție nu ar depinde de nimic, ce anume ar face-o să dispară atunci când ne-am apropia de locul mirajului și am observa că este doar un miraj, și că nu există apă în acel loc?

Vacuitate și judecăți [răspuns la 17-19]

68. Similar, vezi și afirmația ta în ceea ce privește absența unei cauze (sau baze) pentru a nega existența inerentă.

Dacă existența inerentă ar exista cu adevărat, ea nu ar putea fi negată, adică nici măcar nu ar putea avea loc un gând „existența inerentă nu este inerentă”. Dacă existența inerentă ar fi reală, adică dacă orice ar exista cu adevărat, și negația ei ar avea tot existență inerentă, adică ar exista cu adevărat, și am avea o contradicție flagrantă în cadrul realității – însă nu este cazul, așadar ideile de existență și de non-existență sunt de fapt invalide.

Negația și motivele temporale [răspuns la 20]

69. De asemenea, a demonstra ca invalidă cauza [n.t. pentru negare] pentru [n.t. fiecare dintre] cele trei timpuri, afirmă [n.t. de fapt] Vacuitatea.

Prin faptul că în versetul 20 se demonstrează imposibilitatea negării, aceasta nu demonstrează o existență reală (care nu e dovedită, de altfel, ci doar presupusă ca o stare de fapt), și de fapt demonstrează ceea ce susține Divinul

Buddha, Vacuitatea: un anumit proces (în acest caz negarea) nu poate avea loc în realitate, oricum ar decurge din punct de vedere al secvențialității temporale.

Simetric cu afirmația de la versetul 20, nu poți preceda obiectul afirmării cu conștiința afirmării, conștiința afirmării nu poate fi anterioară, simultană sau ulterioară cu obiectul afirmării, așadar nu poți face nicio afirmație, nici măcar despre o existență inerentă – deci aceasta nu se poate demonstra.

Așadar, nu se poate face nicio afirmație, pozitivă sau negativă (o negație), pentru nimic – ceea ce este de fapt Vacuitatea.

Concluzie

70. Mentea care realizează¹ Vacuitatea obține toate dharmele; mintea care nu o realizează, nu obține nicio dharma.

Din punctul de vedere al unei ființe care încă mai crede în realitatea esenței lucrurilor însă ia în considerare faptul că ar putea să nu fie așa, mintea care realizează Vacuitatea realizează instantaneu natura adevărată a tuturor dharmelor, apariția dependentă, ne-producerea, și Calea de urmat pentru a obține Trezirea perfectă - așadar se poate spune despre ea că „obține” toate dharmele.

Mentea care nu realizează Vacuitatea nu are nicio înțelegere validă și, blocată în cercul vicios auto-întreținut al ignoranței, nu poate atinge nici măcar Eliberarea, ea nu obține nimic, nu realizează nimic, nici măcar un adevăr convențional despre realitate.

Încheiere

Mă înclin în fața incomparabilului Buddha, cel care a predat Vacuitatea, Apariția Dependentă și Calea de Mijloc ca fiind unul și același lucru.

¹ Vezi dicționarul.

Dicționar de termeni

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śākyamuni, adică înțeleptul clanului Śākya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infini”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr; se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi ILUZIE.

LEGEA BUNĂ (*saddharma*). Învățătura (sau doctrina) lui Buddha. Buddha-Dharma.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharme. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem, inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existentă). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel, spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Prefață.....	2
Textul	3
I. Argumentele adversarilor	3
Vacuitatea [1-4, cu răspuns în 21-29]	3
Epistemologie [5-6, cu răspuns în 30-51]	3
Lucrurile bune în mod intrinsec [7-8, cu răspuns în 52-56]	4
Nume fără obiecte [9, cu răspuns în 57-59]	4
Esențe extrinseci [10, cu răspuns în 60]	5
Negație și existență [11-12, cu răspuns în 61-64]	5
Analogia cu mirajul [13-16, cu răspuns în 65-67]	5
Vacuitate și judecăți [17-19, cu răspuns în 68].....	6
Negația și motivele temporale [20, cu răspuns în 69]	6
II. Răspunsurile lui Ārya Nāgārjuna	7
Vacuitatea [răspuns la 1-4]	7
Epistemologie [răspuns la 5-6].....	9
Lucrurile bune în mod intrinsec [răspuns la 7-8].....	14
Numele fără obiecte [răspuns la 9].....	15
Esențe extrinseci [răspuns la 10]	16
Negație și existență [răspuns la 11-12]	17
Analogia cu mirajul [răspuns la 13-16].....	18
Vacuitate și judecăți [răspuns la 17-19]	19
Negația și motivele temporale [răspuns la 20]	19
Concluzie	20
Încheiere.....	20
Dicționar de termeni.....	21
Cuprins	22